

Submitted: October 2017
Revised: November 2017
Accepted: December 2017

XII. YÜZYIL SONLARINDA EYYÛBÎLER-MUVAHHİDLER DEVLETİ İLİŞKİLERİ*

Doç. Dr. Adnan ADIGÜZEL¹

Özet

Selâhaddin Eyyûbî, 1187'de Hittîn Savaşı'nda elde ettiği zafer sonrasında Kudüs Krallığı'nı ortadan kaldırıp Kudüs'teki seksen sekiz yıllık haçlı hâkimiyetine son vererek Kudüs'ü geri almıştır. Bu durum karşısında Papa'nın başını çektiği Hristiyan dünyasının III. Haçlı Seferini başlatmasına sebep olmuştur. Selâhaddin Eyyûbî, yeni Haçlı Seferiyle son derece sıkıştırıldığı bu dönemde, bu yeni haçlı birlikleriyle mücadelenin yollarını aramıştır. Bu anlamda başta Abbasî hilafet merkezi Bağdat olmak üzere çevredeki Müslüman hükümdarlara mektuplar göndererek yardım talebinde bulunmuştur. Bu yardım taleplerine karşılık bulamayınca batı komşusu Muvahhidlere donanma desteği talebini ilettiği heyetler göndermiştir. Muvahhidler halifesi Yakup Mansur, bu heyetleri çok iyi karşılamakla beraber Selâhaddin Eyyûbî tarafından istenilen desteği vermemiştir. Bu tebliğde Selâhaddi Eyyûbî'nin Muvahhidlerden yardım talebi ve bu talebin yerine getirilmeme sebeplerine değinilecektir.

Anahtar kelimeler: Eyyûbîler, Hittîn Savaşı, Haçlı Seferleri, Muvahhidler Devleti

THE RELATIONSHIPS BETWEEN AYYUBIS AND ALMOHADS IN THE LATE 12TH CENTURY

Abstract

With his triumph in the Battle of Hattin in 1187, Selâhaddin Ayyubî abolished the Kingdom of Jerusalem and took back Jerusalem, which had been ruled by the Christians for 88 years. Following this triumph, he caused the Christian world, led by the Pope, to launch the third Crusade. Selâhaddin Ayyubî sought remedies to cope with the Crusaders during this period when he was being overwhelmed by the new Crusade. In this sense, he sent letters to the surrounding Muslim rulers, especially to Baghdad, where the Abbasid caliphate resided and asked for assistance. When these demands for help were not met, he sent delegations to the western neighbor Almohads to demand naval support. Although the Almohad caliphate received the delegates very well, he failed to provide the support demanded by Saladin Ayyubi. In the present study we discuss his request of support from the Almohads and the reasons why the requests were turned down.

Keywords: Ayyubis, the Battle of Hattin, the Crusades, the State of the Almohads.

* Bu metin 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde Alanya Alaattin Keykubad Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda tebliğ olarak sunulmuştur.

¹ Eskişehir Osmangazi Üniv. İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Turkey, aadiguzel@ogu.edu.tr

GİRİŞ

İslam tarihi metinlerinde Doğu-Batı ayrımı Mısır merkezli olarak ifade edilir. Mısır'ın doğusu Meşrik (Doğu), batısı ise Mağrib (Batı)'dir. Biz İslam'dan ve İslam dünyasından bahsederken Meşrik'i, Arabistan, Suriye, Anadolu, İran coğrafyası üzerinden konuşur, bazen bunun yanına Orta Asya coğrafyasını da katarız. Oysa Müslümanların dünyasında Meşrik (Doğu), sadece buralardan ibaret olmadığı gibi adını daha az andığımız, çoğu zaman sanki başka bir dünya gibi duran bir de Mağrib (Batı) vardır. İstilahî anlamda Mağrib denilince daha çok Mısır'ın batısında kalan Kuzey Afrika anlaşılrsa da, Sicilya ve Endülüs gibi yerler de Mağrib kapsamındadır.

Hicrî birinci yüzyılın ilk yarısında, Hulefâ-i Râşidîn döneminde, önce İran ve Suriye, hemen ardından Mısır, Libya, Tunus gibi Mağrib (Kuzey Afrika) coğrafyasında fetihler gerçekleşmiştir. Hicrî birinci yüzyıl bitmeden Müslümanlar bir yandan Hindistan, Orta Asya ve Çin sınırlarına, diğer yandan da Mağrib'te (Batı) Atlas Okyanusu kıyılarından güneye doğru Moritanya ve Sahra bölgesine, kuzeyde ise Endülüs'ü fethedip Pireneleri aşarak Paris yakınlarına kadar ulaşmışlardır.

XII. yüzyıl sonlarında İslam dünyasının doğusundaki Eyyübîler ile batısındaki Muvahhidlerin askeri ilişkisi ikinci halife Yusuf döneminde Şerefeddin Karakuş'un Trablusgarp ve Tunus'taki askeri hareketleriyle başlamıştır. Ancak siyasi anlamda Eyyübîlerin bu devlete elçiler göndermesi ve Haçlılara karşı donanma desteği talebinde bulunması üçüncü halife Yakup Mansur (1184-1199) döneminde olmuştur. Muvahhidler o yıllarda Mağrib'in en güçlü devletidir.

Selâhaddin Eyyübî, Fatımîler Devleti'ne (909-1171) son vermiş, 1174'de Nureddin Mahmud Zengî'nin de vefat etmesiyle birlikte ve Mısır ve Suriye'de en kudretli lider durumuna gelmiştir. Onun ve öncesinde Zengîlerin gayretleriyle Suriye bölgesindeki Haçlılar geriletilmiştir. Bu anlamda Muvahhidler de hemen hemen aynı yıllarda Endülüs'teki Hıristiyan baskılarını karşılamak ve geriletmek için mücadele etmişlerdir. Yani aynı dönemde Selâhaddin doğuda Haçlılarla bir mücadele yürütürken, Mansur da batıda aynı mücadeleyi vermiştir. Ancak doğudaki Eyyübîler Abbasî halifeliğine bağlıyken, batıda Halife Yakup Mansur, Endülüs'te haçlılara karşı mücadeleyi Muvahhidlerin lideri ve halifesi olarak yürütmüştür.

MAĞRİB VE MUVAHHİDLER

Emevî Devleti'nin zayıflamaya başladığı 730'lu yıllardan itibaren Müslümanların Avrupa'daki ilerlemeleri durmuştur. Bundan sonraki dönemde Müslümanlar sahip oldukları yerlerde tutunmaya çalışmışlardır. 750'de Emevîler Devleti'nin yıkılması ve Abbasî Devleti'nin kurulmasıyla devletin bu bölgedeki güç ve etkisi zayıflamıştır. Bu durumdan faydalanan farklı gruplar bölgede bağımsız devletler kurmaya başlamışlardır. Aynı zamanda Hıristiyan güçler de sürekli olarak Müslümanların hâkimiyet alanını daraltmaya çalışmışlar, aralıksız olarak onlara karadan ve denizden saldırılarda bulunmuşlardır. Bu saldırılarıyla kuzeyden baskı uygulayarak Müslümanları güneye doğru geri çekilmeye zorlamışlardır. Yani bir haçlı zihniyeti ile Müslümanların sahip oldukları yerleri Hıristiyan Haçlı ordularıyla yeniden almak (Reconquista) için mücadele etmişlerdir. Hıristiyanlar bu mücadelede, önemli ölçüde başarılı olmuşlar ve aşama aşama hâkimiyet alanlarını genişletmişlerdir (Şeyban, 2003). Bu gerileyişe karşı XI. yüzyılda Murabıtlar, XII. yüzyılda da Muvahhidler karşı durmaya çalışmışlardır (Özdemir, 2014: 122-138).

Mağrib'te XII. yüzyıl başlarında ortaya çıkan Muvahhidler, dinî söylem olarak Zâhirî anlayışa yakın/yatkın şekilde, doğrudan İslam dininin temel kaynakları olan Kur'an ve Sünnete dayalı hükümler vermek gerektiğini savunmuşlardır (Câbirî, 1997: 442-447). Selefleri olan Murabıtların tutucu Maliki anlayışlarına karşın, Zâhirî, Eş'arî bir yapı olarak daha akılcı bir yol benimseyip, zaman zaman Şii'likten de istifade etmişlerdir. Muvahhidler, mehdilik anlayışlarının bir ifadesi olarak, yeryüzünde zulmü ortadan kaldıracak ve bütün dünyaya adaleti getirme mücadelesi verme iddiasında bir gruptur (İbn Kattan, 1990: 124, 125; Adıgüzel 2011: 59-62). Huleu'l-Mevşiyye . Onlar, İbn Tümert'ten sonraki liderlerine halife ve "emiru'l-mu'minîn" unvanlarını vermişlerdir. Muvahhidlerle birlikte Mağrib'te Abbasiler adına hutbe okunmasına son verilmiştir (Merrakuşî, 1963: 147). Böylece Mağrib ve Meşrik arasında Murabıtlar tarafından aynı halifeye bağlılık anlamında kurulan bağ yeniden kopmuş, siyasi rekabet tekrar başlamıştır (Adıgüzel, 2011).

Muvahhidler, kuruluşundan kısa bir süre sonra Haçlılarla mücadeleye girişmişler, Hıristiyanlarla mücadele etmişlerdir. Bu anlamda 1140'larda Tunus çevresinde birçok şehri işgal eden Sicilyalı Hıristiyanlar, 1160'lardan itibaren bölgeden tamamen çıkarılmışlardır. Devam eden yıllarda da Endülüs'teki Hıristiyan güçlerin baskılarını püskürtmek ve karşı ataklar yapmak için çalışmışlardır. Selâhaddin Eyyübî'nin çağdaşı olan halife Yakup Mansur (1184-1199), bu konuda zirvedeki halife olmuştur. Kastilyalılar öncülüğündeki Haçlıların karşı kazandığı Ereğ Savaşı zaferiyle (591/1195) insanların takdirini kazanarak tarihteki yerini almıştır. Bu zafer Murabıtlar emiri Yusuf b. Taşfin'in 1086'daki Zelleka Savaşı zaferinden yaklaşık yüzyıl sonra Müslümanların Haçlılara karşı kazandığı en önemli ve son zafer olmuştur (Adıgüzel, 2013).

Muvahhidler Devleti, gerek coğrafi, gerekse siyasi ve askerî yönden, o dönemde, Trablusgarp'tan günümüzdeki Moritanya'ya kadar Mağrib'in tek devleti konumundaydı. Devletin sınırları günümüzdeki Moritanya sınırından başlayarak sahil boyunca Trablusgarp'a kadar uzanmış ve Endülüs'ü de içine almıştır. İlk dört halife döneminde sürekli güçlenmiş ve genişlemiş, 1212'de, Endülüs'te Haçlılar karşısında yaşanan İkab Savaşı mağlubiyeti, hem Muvahhidlerin, hem de Endülüs Müslümanlarının hızla zayıflayıp siyasi olarak Gırnata ve çevresinde sıkışıp kalmalarına yol açmıştır (Adıgüzel, 2013).

MEŞRİK (DOĞU) VE EYYÛBİLER

Eyyübiler, Selçuklu Devleti'nin Irak ve Suriye'deki kolu olan Zengî Hanedanlığının (1127-1233) içinden çıkan ve onların devamı olan bir devlettir. Mısır merkezli bir devlet olarak kurulan Eyyübiler, bir yandan batıya doğru Trablusgarp'a, diğer yandan da Meşrik'te (Doğu) Suriye ve Anadolu'nun bir kısmıyla Kızıldeniz çevresindeki bölgelerle Yemen'i içine alan geniş bir alanda hâkimiyet sağlamıştır. Bu devlet kendi dönemi içinde bölgenin en güçlü siyasi, askerî ve ekonomik güçlerinden biri olmuştur.

XII. yüzyıl ortalarında Bağdat'ta ve Mısır'da siyasi anlamda son derece zayıf durumda olan Sünnî Abbâsî halifeliği ile Şîî Fatimî Devleti bulunmaktaydı. Fatimîlerde idarî zaafiyetlerinin sonucu olarak çok sık şekilde vezir değişikliği yaşanıyordu. Fatimî vezirlerinin iktidar mücadelesi onların Nureddin Zengî'ye müracaatlarına kadar uzanmıştır. Süreç içinde olaylara Haçlıların da karışması ve Mısır'dan Nureddin Zengî'ye Haçlılara karşı yardım talebi gelmesi değerlendirilmiştir. Zengî bu çağrıya cevap olarak Aralık 1168'de Mısır'a bir ordu göndermiştir. Zengîler ordusunun bölgeye yaklaşmasıyla, Kahire'yi kuşatmış olan Kudüs Kralı Amalric'in Haçlı ordusu 2 Ocak 1169 günü kuşatmasını kaldırarak Mısır'dan ayrılmak zorunda kalmışlardır. Zengîler ordusu komutanı Şirkuh da ordusuyla 8 Ocak 1169'da Kahire'ye ulaşmıştır. Halk nazarında Şirkuh ve Türk askerleri kurtarıcı olarak kabul edilmiştir. Bu arada ülkenin içine düştüğü zor durumun sorumlusu olarak görülen ve Haçlılarla işbirliği yapan son Fatimî veziri Şaver öldürülmüştür (Bezer, 2013; Özer, 2015: 158-181).

Haçlıların Mısır'dan uzaklaştırılması yönetime rahat bir nefes aldırılmış, halk da onların gelişini coşku ve sevinçle karşılamıştır. Zengî ordusunun 1169 yılı başında Mısır'a girmesiyle burada yeni bir dönem başlamıştır. Komutan Şirkuh, 10 Ocak günü halife Âdid Lidinillah'tan hilat giyerek vezirliğe getirilmiştir. Şirkuh, yaklaşık iki ay sonra 23 Mart 1169'da ölmüş ve 26 Mart 1169'da vezirliğe Şirkuh'un yeğeni Selâhaddin Eyyübî getirilmiştir (İbnu'l-Esîr, 2003: X, 16, 17; Şeşen, 2012: 23-27; es-Sâmurâî, 2007: 3, 4; Man, 2015: 71; Absridge, 2014: 284, 285; Özer, 2015: 182).

Selâhaddin Eyyübî, Mısır'da idareyi ele aldıktan sonra önemli yerlere güvendiği adamlarını getirmiştir. Ülkedeki asayiş sağlamaya çalışmış, uzun süreden beri bozulan siyasi, askerî ve sosyal yapının normal olarak işlemlerini sağlamaya çalışmıştır. O, vezir olarak hâkimiyet sağlamış, artık ayakta duracak takati kalmamış Fatimî Hlifeliğine son vermiş ve 10 Eylül 1171'de hutbeyi Abbâsî halifesi Nâsır Lidinillah adına okutmaya başlamıştır (İbnu'l-Esîr, 2003: X, 31-35; Şeşen, 2012: 28, 29; Namık Kemal, 1989: 30, 31). Zaten sadece sembolik olarak varlığını sürdüren Fatimî Devleti böylece tarih sahnesinden çekilmiştir.

Selâhaddin Eyyübî'nin Mısır'da hâkimiyeti tamamen ele olmasından itibaren iç ve dış baskılara karşı durmuştur. Ayaklanmaları bastırması, Dimyat'ı işgale girişen Bizans-Haçlı birlikleriyle mücadele etmiş ve Nureddin Zengî'nin de desteği ile Aralık 1169'da Haçlıları buradan uzaklaştırmıştır. Daha sonraki günlerde (Aralık 1170) Haçlıların işgali altındaki Gazze ve Remle'ye seferler düzenlemiştir. Haçlıların Kızıldeniz girişindeki üsleri konumundaki Eyle'yi ele geçirmiştir. Bütün bunlar Selâddin'in halkın nazarında itibarının iyice artmasını sağlamıştır. Bu arada o, ailesini ve kardeşlerini Nureddin Zengî'nin izniyle Dımaşk'tan Mısır'a getirmiştir (İbnu'l-Esîr, 2003: X, 18; Namık Kemal, 1989: 32, 33).

Selâddin, Zengîlerin politikalarını sürdürerek bir yandan bölgede birliği sağlamaya çalışmış, diğer yandan Haçlılara karşı durmuş ve onlarla savaşmıştır (Şeşen, 2012: 44; Man, 2016: 86-94). Nihayet Selâhaddin Eyyübî'nin Hittin zaferi ve 88 yıl sonra 27 Recep 583/2 Ekim 1187 Cuma günü Kudüs'ü Haçlılardan geri almıştır. Yine aynı dönemde çok sayıda şehir ve kaleyi ele geçirmesine Hıristiyan dünyasının tepkisi, III. Haçlı seferinin başlatılması şeklinde olmuştur (İbnu'l-Esîr, 2003: X, 156; Şeşen, 2012: 58; Runciman, 1992: II, 390). Selâhaddin Eyyübî, 1189 yılı başından itibaren Batıdan akın akın gelen ve Fransız, İngiliz ve Alman kralların bizzat katılarak başını çektiği Haçlı ordularına karşı durmaya çalışmıştır. Selâhaddin daha Haçlılar tamamen gelmeden önce bir yandan bölgede Hıristiyanların elindeki son şehirleri de almak için seferler düzenlemiş, bir yandan da, savunma hatlarını güçlendirme planları yapmıştır.

Salâhaddin Eyyübî, Hittin Savaşı'nda esir aldığı kişilerden olan Kudüs kralı Guy'ı bir yıl sonra 1188 yazında, Doğuyu terk etmesi ve kendisine karşı savaşmaması sözünü alarak serbest bırakmıştır. Ancak kral sözünde durmayarak ilk iş olarak savaş hazırlıklarına başlamış ve hazırladığı orduyla Akka'ya saldırmıştır. Batı'dan gelen destek güçlerinin de ona katılmasıyla III. Haçlı Seferinin ana karargâhı Akka yanında kurulmuştur.

Yaklaşık iki yıl süren kuşatma esnasında, gerek savaş, gerekse açlık ve hastalıklardan dolayı on binlerce kayıp veren ve sürekli yeni takviye birlikleriyle desteklenen Haçlılar kuşatmayı sürdürmekten vazgeçmemişlerdir (Asbridge, 2014: 402-431). Sonuçta Selâhaddin ve askerleri de yorulmuş, askerî ve ekonomik gücü zayıflamıştır. Selâhaddin Eyyübî, Haçlıların karadan ve denizden yardım almaya devam etmelerine karşın, savunduğu kuşatma altındaki şehrin erzakının azalması, kendilerine yardım edecek yeni güç konusundaki ümidini kaybetmesi ve Akka surlarındaki tahribatlar gibi bir dizi sıkıntıdan dolayı, bu şartlar altında savunmanın daha fazla sürdürülemeyeceği kararına varmıştır. Sonuç olarak görüşmeler yapılmış ve iki yıl kadar süren kuşatmadan sonra 12 Temmuz 1191'de Akka anlaşmayla Haçlılara teslim edilmiştir (Şeşen, 2012: 61-68; Asbridge: 2014: 443-450; Man, 2016:202-204).

SELÂHADDİN EYYÜBÎ DÖNEMİNDE MUVAHHİDLERLE İLİŞKİLER

Askerî İlişkiler

Merrakuşî'nin aktardığına göre, Yakup Mansur'un Mısır hakkında elde ettiği bilgiler, onun Mısır'ı bid'at, zulüm ve kötülüklerin kol gezdiği bir ülke olarak kabul ettiğini göstermektedir.² Muvahhidlerin temel felsefesi, - mehdilik anlayışının da gereği olarak- her türlü kötülüğe ve bid'atlere karşı savaş açmak, zulmü ortadan kaldırıp adaleti hakim kılmak olmuştur. Yakup Mansur da bu amaçlarının gereği olarak doğu komşusu olan Mısır'a gidip, buradaki her türlü gayri şer'î durumun ortadan kaldırılmasını sağlama düşüncesi taşımış olabilir (Merrakuşî, 1963: 360; Hasan, 1986: 4/5, 278).

Sâmurâî belki de Merrakuşî'nin anlatımından esinlenerek, Selâhaddin Eyyübî'nin Muvahhidlerin doğuya yayılma ve özellikle Mısır'ı alma gibi hayallerinin olduğunu bildiğini ve bundan dolayı kendisinin daha hızlı davranarak, savunma hattı oluşturmak için önemli komutanlarından Şerefeddin Karakuş'u Mağrib'e yönlendirdiğini ifade etmiştir. (es-Sâmurâî, 2007: 8) İbrahim Harekât ise, Mağrib ve Endülüs'te Murabıtların davasını güden Benî Gâniye³ lideri Yahya b. Gâniye'nin 581/1185'de Kuzey Afrika'da ele geçirdiği ve Abbâsî halifesi adına hutbe okuttuğu yerlerin Muvahhidler tarafından tekrar alınması ve onlara karşı koymakta zorlanması üzerine Bağdat'a heyet göndererek hem biatını yenilemiş, hem de Muvahhidlere karşı kendilerine yardım etmelerini istediğini belirtmiştir. Abbâsî Halifesi Nâsır Lidinillah da Selâhaddin Eyyübî'den Mağrib'teki Beni Gâniye'ye destek olması yönünde istekte bulunmuştur. Selâhaddin Eyyübî, Şerefeddin Karakuş'a bölgede Muvahhidlere karşı Benî Gâniye ile işbirliği yapmasını bildirmiştir (Harekât, 1996: XIII, 354, 355; es-Sâmurâî, 2007: 13). Ticânî de Benî Gâniye ile Karakuş arasında Abbâsî hilafetine davet ve bağlılık anlamında bir anlaşma ve mutabakat olduğunu ifade etmiştir (Ticânî, 1994: 103, 106). Rivayetlere göre Şerefeddin Karakuş'un bölgeye geçişi 581/1185'ten önceki tarihlerde, 568/1173'de gerçekleşmiştir. Bu durumda Benî Gâniye'nin Abbasîlerden yardım istemesinden çok önce Karakuş Muvahhidlerin hâkim olduğu Trablusgarp ve çevresindeki bölgede mücadele etmiş ve bazı yerlere hâkim olmuştur (İbnu'l-Esîr, 2003: X, 47).

Muvahhidlerdeki halife değişimi sırasında (1184), Trablusgarp ve İfrikiyye'den (Tunus) Cezayir'e kadar olan bölgede, Benî Gâniye, Karakuş ve diğer Arap kabilelerinin de birleşmesiyle birçok şehir Muvahhidlerin elinden çıkmıştır. Bu dönemde Endülüs'te ortaya çıkan Hıristiyan saldırıları ve bazı yerlerin işgal edilmiş olmasından dolayı ordusuyla Endülüs'e geçmek için hazırlık yapan Halife Yakup Mansur, Bıcaie'nin işgali haberini alınca, ordusunun rotasını değiştirmiş, Cezayir ve devamında da Tunus bölgesine karadan ve denizden birlikler sevk etmiştir. Bu harekâtla Cezâyir ve Melila'dan başlayarak Kabes Körfezi'ne kadar olan bölgede yeniden Muvahhidler hâkimiyeti kurulmuştur (581/1185). Muvahhidlerin buraya gelmesi üzerine Beni Gâniye liderleri

² Bu algının sebebi Mansur'un, zaman zaman İfrikiyye ve Mısır'da Fatimilerin ortaya koyduğu aşırılıklar, şeriatı tamamen kaldırdıklarına dair beyan ve uygulamaları hakkındaki bilgilerinden kaynaklanmış olabilir. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. M. Şerefeddin Yaltkaya (Teşrin-i Sâni, 1926). "Hasan Sabbah ve Fatimiler", *Dârü'l-Funun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, Birinci Yıl, Sayı: 4, ss. 1-44.

³ Beni Gâniye Murabıtlar döneminde Akdeniz'de, Endülüs'ün doğusundaki Cezâiru's-Şarkıyye'de (Mayurka Adaları) bulunan yöneticilerdi. Murabıtların yıkılması ve Muvahhidlerin Endülüs'te de hâkim olmasıyla bağımsız bir emirliğe dönüştüler. Bir başka rivayete göre ise, Benî Gâniye başlangıçta Muvahhidlerin hâkimiyetini kabul etmiş ancak 1184'de Halife Yusuf b. Abdulmumin'in Şenterin'de yaralanıp akabinde de vefat etmesiyle, Muvahhidlere itaatten vazgeçerek bağımsız hareket etmeye karar vermişlerdir.

Beni Gâniye liderlerinden Ali b. İshak yanına kardeşleri Yahya ve Abdullah'ı da alarak 32 parça gemi ile Bıcayelilerin tedbirsizliğinden de faydalanarak 580/1184'de şehre çıkarma yapmışlardır. İki yüz tanesi süvari dört bin kadar askerle basit bir çatışmadan sonra 581/1185'te Bıcaie'ye girmişlerdir. Ali b. Gâniye, Bıcaie'den başlayarak Kabes'e kadar birçok yerde hâkim olmuştur. İfrikiyye'de bulunan Arap kabileleri yanında Şerefeddin Karakuş ile de işbirliği yaparak Muvahhidlere karşı savaşmışlardır. Bu konuda bkz. İlyas, 2010; İbnu'l-Esîr, 2003: 136-138; Harekat, 1996: XIII, 354, 355; es-Sâmurâî, 2007:12 vd.

Sahra'ya kaçarak canlarını kurtarmışlardır (es-Sâmurâî, 2007: 10-12). Bölgede Benî Gâniye ve Karakuş'un Muvahhidlerle mücadelesi XIII. yüzyıl başlarına kadar yıllarca devam etmiştir. Karakuş, yaklaşık kırk yıl bu bölgede mücadele ettikten sonra yakalanarak idam edilmiştir (Ticânî, 1994: 110; Şeşen, 1981: 195). Şeşen, III. haçlı Seferleri sırasında Eyyübîlerin Muvahhidlerden donanma yardımı istediği günlerde Karakuş'un belki de bu yardımın temin edilmesi için bir müddet Muvahhidlere katıldığını ifade etmiştir (Şeşen, 1981: 192; İlyas, 2010: 95). Muvahhidler, 1208'de Benî Gâniye'nin asıl merkezi olan, Akdeniz'de Endülüs'ün Güneydoğu açıklarındaki Mayurka Adarını alarak onlara önemli bir darbe indirmişlerdir. Devam eden yıllarda da Cezayir ve İfrikiyye bölgesine, daha sonra burada Hafsîler Devleti'ni kuracak olan Benî Hafs'tan güçlü ve kalıcı valiler atayarak istikrarı sağlamışlardır.

Siyasî İlişkiler

Selâhaddin Eyyübî'nin 583/1187'de Kudüs'ü fethinden sonra, Haçlılar hazırlıklarını yaparak 1189'dan itibaren kara ve denizden ordularıyla Suriye bölgesine akın etmişlerdir. Karadan ve denizden Akka'yı kuşatan Haçlılara karşı, Selâhaddin de aynı şekilde karadan ve denizden karşı durmaya çalışmıştır. Ancak özellikle onun İskenderiye'deki donanması denizden gelen Haçlı donanmalarını durdurmaya, onlarla başa baş mücadele etmeye yetmemiştir. O, Haçlılar tarafından 1189-1191 döneminde Akka kuşatması esnasında, şehri savunmuş, Haçlılarla mücadele etmiş, ancak onları geri gönderecek baskıyı ortaya koyamamıştır. Bu dönemde ülkenin askerî ve ekonomik kaynaklarını Akka kuşatmasını ortadan kaldırmaya hasretmiştir. O, bu amaçla, Bağdat'taki Abbasi halifeliği ve etrafındaki diğer Müslüman hükümdarlara mektuplar göndererek yardım talebinde bulunmuştur. Ancak Selâhaddin'in yardım talebine olumlu karşılık verilmemiştir. (Şeşen, 2012: 45; Man, 2016:198-202).

Selâhaddin'in Abdurrahman el-Beyâtî'ye (el-Kâdî el-Fâdîl) yazdığı mektubunda Mansur'a "emîri'l-müslimîn" şeklinde hitap etmiştir. Selâhaddin, batı komşusu Muvahhidî halifesi Yakup Mansur'a gönderdiği bu mektubunda Mısır'da Fatimîlerin batıl uygulamalarını ve zulmü ortadan kaldırdıklarını belirtmiştir. Bunun yanında küfür diyarında Haçlıların elindeki bölgelere karşı gazveler düzenlediklerini ve başarılar elde ettiklerini bildirmiştir. Ayrıca halen Haçlılara karşı mücadelesinin devam ettiğini ve bu savaşta bütün Frenklerin kendisine karşı birleşerek karadan ve denizden yüklenediklerini ifade etmiştir. O, çevredeki Müslüman devletlerin kendisine yeterli destek vermediğini belirtmiştir. Haçlılara karşı yürüttüğü bu mücadelesinde kendilerine donanma desteğinde bulunmalarının büyük bir anlam taşıyacağını ifade etmiştir. Bu mektupta Selâhaddin, İfrikiyye bölgesinde İbn Gâniye ile işbirliği yaparak Muvahhidlere karşı savaşan eski komutanları Şerafeddin Karakuş'un kendilerinden koştüğünü, kendi kontrolleri dışında hareket ettiğini de ifade etmeye çalışmıştır (Ebû Şâme, 2002: IV, 111-114; Kalkaşandî, 1915: VI, 526-530).

Ebû Şâme, Selâhaddin Eyyübî'nin mektubunun metni, kâtibi, mektubu götüren elçilerle birlikte, İskenderiye'den çıkışı, Mağrib'e ulaşması ve Mansur'a takdim edilmesi gibi konularda da ayrıntılı bilgi vermiştir. Yine Selâhaddin'in Yakup Mansur'a hediyeleri de liste halinde sıralanmıştır. Bu çerçevede, Kufî hatla yazılmış bir Mushaf, bol miktarda çeşitli esans ve buhur, Arap yayları, mızrakları ve altın işlemeli büyük bir eyer gibi hediyelerden bahsedilmiştir (Ebû Şâme, 2002: IV, 115-119).

Ebû Şâme, Selâhaddin Eyyübî'nin mektubunun 28 Şaban 586/30 Eylül 1190'da yazıldığını ve Mağrib'e götürecektir heyetin 13 Ramazan 586/14 Ekim 1190'da İskenderiye'den ayrıldığını, 25 Şevval 586/25 Kasım 1190'da Muvahhidler topraklarının başladığı nokta olan Trablusgarp'a ulaştığını belirtmiştir. Heyet daha sonra buradan Muvahhidlerin başkentine hareket etmiştir. O sırada Mansur'un Endülüs'te seferde olması dolayısıyla, bu heyet yaklaşık bir yıllık uzun bir bekleyişten sonra 7 Zilhicce 587/26 Aralık 1191'de Mansur'un Baş veziri Ebû Yahya Ebû Bekir b. Ebu Muhammed b. Eş-Şeyh Ebî Hafs ile görüşebilmiştir. Bundan iki hafta kadar sonra da, 20 Zilhicce 587/8 Ocak 1192'de Halife Mansur'la görüşüp mektup ve hediyelerini sunmuşlardır. Bu heyet 10 Muharrem 588/27 Ocak 1192'de Mağrib'ten ayrılmıştır (Ebû Şâme, 2002: IV, 119, 120; İbn Haldun, 2000: VI, 331). İbn Hallikan ve Makkarî, sadece mektubun 587/1191'de gönderildiğini belirtmişlerdir. Makkarî ayrıca heyetin 588/1192'de döndüğünü de rivayet etmektedir. (İbn Hallikan, 1978: VII, 12; Makkarî, 1968: 1, 444-445)

Ahmed Azâvî, Muvahhidler dönemi mektuplarının derlendiği ve değerlendirildiği Resâilü Muvahhidiyye adlı eserinde, Ebû Şâme'nin naklettiği mektup dışında bir de Kalkaşandî'nin Subhu'l-A'şâ adlı eserinde naklettiği mektuba yer vermiştir. Bu mektupların tarihlerinin farklılığından dolayı da bunları iki ayrı mektup olarak değerlendirmiştir. Bunlardan Ebû Şâme'nin naklettiği mektup, 26 Şaban 586/28 Eylül 1190, Kalkaşandî'nin rivayet ettiği mektup ise 585/1189 tarihlidir. Her iki mektupta da, Eyyübîler Devleti'nin kuruluş aşamaları, Fatimîlerin ortadan kaldırılışı, bölgenin Şii'lerden temizlenmesi ve Kudüs'ten Haçlıların çıkarılması için verilen mücadele konusunda açıklamalar bulunmaktadır. Yine daha önce de belirtildiği gibi, Akka'nın Hıristiyanlar tarafından kuşatıldığı ve burayı kuşatan Hıristiyan güçlere karadan ve denizden sürekli destek geldiği, kendilerinin ise dışardan destek alamadıkları ifade edilmiştir. Bundan dolayı da Muvahhidlerden donanma desteği ile haçlıların Akdeniz üzerinden gönderdikleri desteklerin kesilmesi için yardım talep edilmiştir (Azâvî, 2001: II, 62-64).

Halife Yakup Mansur'a mektup okununca yardım talebini kabul etmediği, bu isteğe olumlu cevap vermediği rivayet edilmiştir (İbn Hallikan, 1978: VII, 12; İbn Haldun, 2000: VI, 331; Makkarî, 1968: I, 444, 445). İbn Haldun, Şam sahillerindeki Hıristiyan güçlere karşı mücadele için Mansur'un 180 parçalık bir donanma gönderdiği şeklinde bir başka rivayet olduğunu belirtmiştir. Ancak sözünü '*doğrusunu Allah bilir*' diye bitirerek, bu konudaki bilgiye tam olarak güvenmediğini ifade etmiştir. Hasan İ. ve Hitti gibi bazı araştırmacılar da muhtemelen bu tür rivayetlerden dolayı Yakup Mansur'un Suriye'ye 180 parçalık bir donanma gönderdiği ve Haçlıların istilasına engel olmaya çalıştığı yolundaki bilgilere yer vermişlerdir (Hasan, 1986: V, 276; Hitti, 1980: II, 868).

Bazı kaynaklarda Selâhaddin Eyyübî'nin Mansur'a hitabında halifeye yapılan hitaplarda kullanılan '*emirü'l-mü'minin*' ifadesi yerine '*emirü'l-müslimin*' şeklinde bir ifade kullandığını belirtmişlerdir. Bu hitabın Mansur'un canını sıktığı, bundan dolayı yardım etmeyi reddettiği yorumlarına yer verilmiştir (Ebû Şâme, 2002: IV, 120; İbn Hallikan, 1978: VII, 12; İnan, 1990: II, 185). Diğer yandan Kalkaşandî'nin kaydettiği mektup metninde Mansur'a hitabın "*emiru'l-mü'minin*" şeklinde olduğu görülmektedir (Kalkaşandî, 1915: VI, 526, 257). Bütün bunlarla birlikte bu talebinin kabul edilmeyişini sadece kullanılan hitap şekline bağlamak doğru değildir. Bu dönemde Muvahhidlerin Haçlılara karşı Endülüs'teki mücadelesi devam etmekteydi. Burada elden çıkan şehirleri geri almak için karadan ve denizden kuşatmalar yapılmakta ve yoğun bir mücadele edilmekteydi. Mesela o günlerde Müslümanlar güneybatı Endülüs'te Haçlı donanması ile Portekiz Krallığı birliklerinin ortak saldırısıyla işgal edilmiş olan Şilb, Bâce ve Yâbire gibi şehirlerin geri alınması için uğraşıyordu. (İnan, 1990: II, 185).

Diğer yandan Muvahhidler uzun süreden beri Cezâyir'den Trablusgarp'ta kadar olan bölgede Benî Gâniye ile mücadele halindeydi. Benî Gâniye, Mayurka Adalarından gelerek burada Muvahhidlere karşı savaşmakta idi. Bu savaş esnasında bölgedeki Araplarla birlikte Şerafeddin Karakuş liderliğindeki Türkleri de müttefik olarak yanına almıştı. İşte İfrikiyye'deki Muvahhidlere karşı oluşturulan ortak muhalefet grubu içinde Türklerin de bulunması Muvahhidlerin Selâhaddin'in çağrısına cevabını etkilemiş olabilir. Nitekim yardım talebini bildiren mektubun geldiği günlerde de (587/1191) bölgedeki bu mücadele devam etmekteydi. Selâhaddin Eyyübî de Muvahhidlerin kendisine bu savaş üzerinden olumsuz cevap verebileceğini düşünerek Mansur'a gönderdiği mektubunda kendisinin onlarla alakası olmadığını, onların tamamen kendisinden koptuğunu ifade etmiştir (Ebû Şâme, 2002: IV, 117).

Mansur, donanma isteğine olumlu cevap vermese de bu heyeti iyi bir şekilde ağırlamıştır. Mağrib'e daha önce de 582-583/1186-1187'de gelen bir başka Eyyübî heyeti Mansur tarafından başkent Merrakeş'te ağırlanmış ve heyete Tinmelle'deki⁴ İbn Tümert Mescidi gezdirilmiştir. Yine Mansur, emrinde savaşan Türklere özel bir ilgi göstermiş ve değer vermiştir. (Merrakuşî, 1963: 366, 367; İnan, 1963: II, 630, 631).

SONUÇ

Mısır'da Fatimiler Devleti'nin yıkılmasıyla ortaya çıkan Eyyübî Devleti, Fatimiler topraklarında hâkimiyet kurmuştur. Dolayısıyla Kuzey Afrika'da Muvahhidlere komşu bir devlet olmuştur. Selâhaddin, hem 88 yıllık işgalden sonra Kudüs'ü tekrar alarak Müslümanların gönlünde taht kurmuş, hem de Kudüs'ü geri almak isteyen Haçlılara karşı durup, Hıristiyanların bu konudaki ümitlerini boşa çıkarmıştır.

Selâhaddin Eyyübî, bir yanda kendilerine biat etmiş olduğu Abbasî halifeliğine bağlılığını sürdürürken, diğer yandan da yardımlarını beklediği Muvahhidler halifeliği ile iyi ilişkiler kurmuş, mektuplar, heyetler ve hediyeler göndererek bağlantılarını sıkılaştırmaya çalışmıştır. Ancak o, Haçlılarla olan mücadelesinde iki taraftan da beklediği desteği alamayarak yalnız bırakılmıştır. Yardım talebinin yapıldığı dönemde Muvahhidler Devleti'nin doğusundaki Trablusgarp, Kabes, Mehdiyye, Kafsa ve Tunus gibi yerlerde çatışmalar devam etmekteydi. Muvahhidlerin Eyyübilerden gelen yardım isteğine olumsuz cevap vermelerinin sebeplerinden biri olarak düşünebiliriz.

Muvahhidlerin batıda, Eyyübilerin doğuda ortak düşman olan Haçlılara karşı savaşıyor olmaları, onlar arasında bir gönül birliği oluşturmuş olabilir. Eyyübier ve Muvahhidlerin ortak yönü, hem bölgelerinin en önemli siyasi ve askerî gücü olmaları ve hem de Batı'dan (Avrupa'dan) gelen Haçlı saldırılarına karşı İslam coğrafyasını korumalarıydı. XII. yüzyıl sonlarında Eyyübier Kudüs ve çevresiyle, Suriye ve Mısır'a karşı yürütülen Haçlı saldırılarına karşı durmaya çalışırken, Muvahhidler de karadan ve denizlerden gelen ve İspanya'nın yerli Hıristiyan güçleriyle birleşerek Müslümanların elindeki Endülüs topraklarına saldıran ve burayı tekrar almak isteyen Haçlılara karşı mücadele vermişlerdir. Bu dönemde hem simgesel, hem de gerçek anlamda Haçlılara karşı önemli zaferlerden biri olan, Hittin zaferini (1187) Eyyübiler, Endülüs'ün orta kısımlarında gerçekleştiren

⁴ Tinmelle, Merrakeş'e 100 km. uzaklıkta, Atlas Dağlarında ulaşımı zor bir yerleşim yeri.

Erek zaferini de (1195) Muvahhidler kazanmışlardır. Papalık makamı her iki cephede savaşıran Hıristiyan savaşçıları da kutsamış ve bu mücadeleye katılanların günahlarının bağışlanacağını ve doğrudan cennete gideceklerini vaat etmiştir (Asbridge, 2014: 211, 213, 214: Özdemir, 2013: 226).

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2011). *Mağrib Medeniyetinin Zirvesi Muvahhidler Kuruluş Dönemi*, Araştırma Yayınları, Ankara.
- Adıgüzel, A. (2012). ‘Muvahhidler Hareketinin Doğuşu’, *Ekev Akademi Dergisi*, 16(51),115-132.
- Asbridge, T. (2014). *Haçlı Seferleri*, çev. Ekin Duru, Say Yay. İstanbul.
- Avzâî, A. (2001). *Resâilu Muvahhidîyye*, Kanaytıra.
- Bezer, G. Ö. (2013). “Zengîler”, *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, c. XIVL, 268-272.
- Câbirî, Muhammed Âbid (1997). *Arap Aklının Oluşumu, Tekvînu'l-Akli'l-Arabî*, iz Yayıncılık, İstanbul.
- Ebû Şâme, Şehabeddin Abdurrahman b. İsmail b. İbrahim b. Osman el- Mukaddesî ed-Dimeşki eş-Şâfî (ö. 665/1266) (2002). *Kitâbu'r-Ravdateynfi Ahbâri'd-Devleteyn en-Nûriyye ve's-Selâhiyye*, yay. İbrahim Şemseddin, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut.
- Harekât, İ. (1996). “GÂNİYE (Beni Gâniye)”, *DİA*, TDV Yayınevi, İstanbul, c. XIII, ss. 354, 355.
- Hasan, H. İ. (1986). *Siyasi, Dinî, Kültürel, Sosyal İslam Tarihi*, çev. İsmail Yiğit, İstanbul.
- Hitti, P. K. (1980). *Sosyal ve Kültürel İslam Tarihi*, çev. Salih Tuğ, İstanbul.
- İbnu'l-Esîr, Ebu'l-Hasan Ali b. Ebi'l-Kerem Muhammed b. Muhammed b. Abdulkerim b. Abdulvahid eş-Şeybânî (ö. 630/1233) (2003). *el-Kâmil fi't-Tarih*, Yay. Muhammed ed-Dahhak, Dâru'l-İlmiyye, Beyrut.
- İbn Haldun, A. (ö. 808/1406) (2000). *Tarihu İbn Haldun*, Yay. H. Şahade, Beyrut.
- İbn Hallikan, Ebu'l-Abbas Şemseddin Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr (ö. 681/) (1987). *Vefeyâtu'l-A'yân ve Enbâu Ebnâi'z-Zamân*, Dâru Sâdir, Kahire.
- İlyas, A. K. (2010). “Usretu Benî Gâniye ve Devruhumu's-Siyassî ve'l-Askerî fi't-Tasaddî li Devleti'l-Muvahhidîn fi'l-Mağrib ve'l-Endelus,” *Mecelletu't-Terbiyeti ve'l-İlmi*, C. XVII (1), Musul, 86-116.
- İnan, M. A (1990). *Devletu'l-İslam fi'l-EndelusAsru'l-Murabitîn ve'l-Muvahhidîn fi'l-Mağrib ve'l-Endelus*, Mektebetu'l-Hancı, I, II, Kahire.
- Kalkaşandî, Ebu'l-Abbas Ahmed (ö. 1418) (1915). *Kitabu Subhi'l-A'şâ*, Matbaatu'l-Emîre, Kahire.
- Makkarî, Tilimsânî, Ahmed b. Muhammed (ö. 1632) (1968). *Nefhu't-Tib min Gusni'l-Endelüs er-Ratîb*, tahk. İhsan Abbas, Dâru's-Sadr, Beyrut.
- Man, J. (2016). *Geçmişin ve Geleceğin Hükümdarı Selâhaddin Eyyûbî*, çev. Ekin Duru, Say yay. İstanbul.
- Merrakuşî, Abdulvahid (1963). *el-Mu'cib fi telhisi Ahbâri'l-Mağrib*, yay. Muahammed Saîd el-Aryân, Kahire.
- Namık Kemal, (1989). Namık Kemal'in Tarihi Biyografileri, Çeviri yazı: İskender Pala, TTK Yayınları, Ankara
- Özdemir, M. (2013). *Endülüs Müslümanları Siyasi Tarih*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Özdemir, M. (2014). Endülüs, İSAM Yayınları, İstanbul.
- Özer, S. (2015). *Fatimî-Haçlı İlişkileri (1098-1171)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Runciman, Steven, (1992). *Haçlı Seferleri Tarihi*, çev. Fikret İşıltan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- es-Sâmurâî, Abdulhamid Ahmed Hüseyin (2007). “Alâkâtu Salahuddin el-Eyyûbî bi'l-Mağribi'l-İslamî,” *Mecelletu Câmiatu Tikrît*, III(8), 1-25.
- Şeşen, R. (2012). *Eyyûbîler*, İsam Yayınları, İstanbul.
- Şeyban, L. (2003). ReconquistaEndülüs'te Müslüman Hıristiyan İlişkileri, İz Yayıncılık, İstanbul.
- et-Ticânî (ö. 718/1318), Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Ahmed (1994). *Rihletu't-Ticânî fi Bilâdi't-Tûnusiyye ve'l-Katari't-Trablusî*, yay. Fuad Sezgin, Frankfurt.

EXTENDED ABSTRACT

Towards the mid-12th century, Nureddin Zengi took control of the region extending from Mosul to Dimashq. In 1144, he besieged the county of Urfa under the rule of Crusaders and became a man of respect and envy among the Muslims.

Saladin Ayyubi grew up as a child of the Zengi governor to Dimashq. With his triumph in the Battle of Hittin in 1187, he took an important further step in the process launched by the Zengis to remove the Crusades from the area. After this victory, he demolished the Kingdom of Jerusalem and took back Jerusalem, which had been in the hands of the Crusaders for 88 years. As a result of Muslims having removed Christians from many cities and castles in Jerusalem and the region, the Christian world, led by Pope, started the third Crusade. The Crusaders flocked to the east on and on with their armies including the English and French kings in order to take back the territories controlled by the Muslims.

In the first half of the 12th century (1121) the Almohads movement appeared in Maghrib. The Almohads fought against the Crusaders in Maghreb and Andalusia. In Maghrib, they defeated in 1160 the Christian Normans, who had occupied the Tunisian region, and removed them from the region. On the other hand, the Almohads took on the protection of Muslims in Andalusia. Here the fight against the Crusaders reached its peak with the Caliph Jacob Mansur's victory in the Battle of Erech in 1195. These triumphs of the Almohads in Maghreb and Andalusia earned them Muslims' sympathy and confidence in them.

The Almohads State was the most powerful state of the region at that time, geographically, politically and militarily. The borders of the state extended from Mauritania to Tripoli. The Ayyubids seized territories to the west as far as Tripoli, thus neighbouring the Almohad State. The Ayyubids soon became the biggest political, military and economic power of the region. Saladin took back many castles and cities located in the area from Egypt towards the Syrian territory which had been occupied by the Crusaders. Through these conquests, he also took an important step in securing the road safety of Muslim pilgrims travelling to Mecca and Medina.

It was the peak of his military career that Saladin Ayyubi took Jerusalem in 1187 after his victory in the Battle of Hattin. This triumph was also the beginning of a very difficult period for him at the same time. The fact that many of the cities in Jerusalem and the region were taken from the Crusaders led to the launch of the third Crusade in the west. Saladin Ayyubi, being in a very difficult situation because of the Crusaders, sought help both from other Muslim states to the South and from the neighbouring Almohad State to the west. In this connection he sent delegations to the Almohads at least twice with valuable gifts. Through the delegations, he requested the Almohads for their navy support as military aid. Although Saladin's envoys were very well received in the Maghrib, they were not responded positively for their demands of the navy support for various reasons.

The Ayyubids and the Mujahids repeatedly confronted each other in military conflicts in the region of Tripoli and Tunisia before their political relations. Serefeddin Karakus, who was loyal to the Ayyubids, was engaged in military activities in Trablusgarp and Tunisia region starting from the 1170s. Some Turkish troops in the region joined the Almohads. Şerefeddin Karakus, the commander there, acted in allegiance to the governor of the Almohads in the region for a while during the days when Ayyubids needed assistance. On the other hand, Selâhaddin mentioned in his letter to the Almohads that he did not agree with Karakuş's activities.

Saladin Ayyubî and Almohads fought the Crusaders in the same period. While they struggled against the Crusaders in Andalus, Saladin fought with them in the east. Jacob Mansur and Saladin delivered crushing defeats to the Crusaders with the former winning the Battle of Erech and the latter the Battle of Hittin. However, while the Ayyubids in the east were loyal to the Abbasid caliphate, in the west, Caliph Jacob Mansur conducted the fight against the crusaders in Andalusia as the ruler and caliph of the Almohads. The present report deals with his request to the Almohads for support and the reasons why his request was turned down.

Key words: Ayyubids, Battle of Hittin, Crusades, The Almohad State.